

VERSLAG N.A.V. DERDE CONSULTATIEFASE (16 OKT – 14 NOV 2018)

Ontwikkelteam Engels / Moderne vreemde talen

1. Achtergrond

In maart 2018 zijn negen ontwikkelteams met daarin leraren en schoolleiders uit het primair en voortgezet onderwijs begonnen met de uitwerking van de benodigde kennis en vaardigheden voor de leergebieden Nederlands, Engels/Moderne vreemde talen, Rekenen & Wiskunde, Digitale geletterdheid, Burgerschap, Bewegen & Sport, Kunst & Cultuur, Mens & Maatschappij en Mens & Natuur.

De ontwikkelteams werken in ontwikkelsessies per leergebied aan 1) een visie, 2) grote opdrachten en 3) bouwstenen van kennis en vaardigheden. De bouwstenen vormen de basis voor de herziening van kerndoelen en eindtermen. Na elke ontwikkelsessie volgt er een consultatieperiode waarin de ontwikkelteams feedback en inbreng verzamelen op hun tussenproducten. In het consultatieverslag beschrijft het ontwikkelteam de keuzes die zij hebben gemaakt bij het verwerken van deze feedback en inbreng. U kunt alle tussenproducten en consultatieverslagen tot nu toe vinden op onze website:

<https://curriculum.nu/tussenproducten-en-feedback>

Dit consultatieverslag beschrijft het verloop van de derde consultatieperiode (16 oktober t/m 14 november 2018): de reacties die het team heeft ontvangen en de manier waarop zij deze hebben benut om de grote opdrachten aan te passen. Meer informatie over de aanpak van het consultatieproces leest u in de bijlage van dit document (vanaf p.6).

2. Samenvatting aanpassingen ten behoeve van tussenproduct 'grote opdrachten'

Het ontwikkelteam heeft opnieuw veel constructieve feedback gehad en ook veel positieve reacties ontvangen over de aanpassingen aan de grote opdrachten die gedaan zijn naar aanleiding van de vorige consultatiefase. De noodzaak van taalbewustzijn, de aandacht voor meertaligheid, internationale uitwisselingen en samenwerking werden gewaardeerd, alsmede het feit dat de feedback serieus is genomen en verwerkt is.

De feedback had voornamelijk betrekking op de aansluiting met Nederlands; de aansluiting met overige leergebieden; de aansluiting met het vervolgonderwijs; de status van het Europees Referentiekader (ERK); de inhoud van de vijf grote opdrachten; de implementatie; de interne samenhang en pedagogisch-didactisch aspecten. Daarnaast zijn redactionele opmerkingen over de tekst gemaakt.

In deze ronde hebben 489 personen gereageerd in organisatieverband (waaronder maatschappelijke organisaties, meesterschapsteam MVT, lerarenopleiders, wetenschappers, mbo-docenten en de vakvereniging), en waren er 9 individuele reacties van leraren. Tevens hebben de drie ontwikkelscholen po (10, 11 en 21 respondenten) en de vijf ontwikkelscholen vo (3, 4, 9, 29 en 37 respondenten) gereageerd. Daarnaast hebben verschillende belanghebbenden wederom feedbackbijeenkomsten georganiseerd (o.a. Meesterschapsteam MVT, de Vereniging Hogescholen, Levende Talen, VVTO netwerk). De vakexperts Mari Brok (mbo), Rick de Graaff (UU/HU), Alessandra Corda (HVA, Expertisecentrum MVT) hebben schriftelijke input geleverd en die met enkele ontwikkelteamleden nader besproken. Ook hebben ontwikkelteamleden gesprekken gehad met resonansgroepen binnen het praktijkonderwijs en het speciaal onderwijs. Het ontwikkelteam bedankt alle feedbackgevers voor het meelezen van de tussenproducten en voor het meedenken.

3. Verwerking van de feedback

a. Input en/of feedback verwerkt ten behoeve van de grote opdrachten

Toelichting op relatie tussen visie en Grote Opdrachten

Wetenschappers gaven aan dat er overeenkomsten zijn tussen de visualisaties van Nederlands en Engels/MVT en pleitten ervoor deze meer op elkaar af te stemmen. Beide visualisaties zijn aangepast na overleg tussen de twee leergebieden. Omdat Engels/MVT een samengesteld leergebied is en Nederlands een monovak, zijn er nog wel accentverschillen. Zo kiest MVT voor perspectieven, NL voor inhouden.

Grote opdracht: Grensoverstijgende communicatie

Lerarenopleiders en wetenschappers adviseerden om de relatie tussen grote opdracht 1, Grensoverstijgende communicatie en grote opdracht 3, Interculturele competentie, duidelijker te maken. Het ontwikkelteam heeft bij elke grote opdracht een alineä toegevoegd waarin de raakvlakken met de overige grote opdrachten worden aangegeven. Dat schept helderheid en voorkomt herhaling.

Grote opdracht: Meertaligheid

Uit de feedback kwam naar voren dat er onduidelijkheid is over de positie van NT2. Experts gaven aan dat NT2 een plek moet krijgen binnen de leergebieden Nederlands en Engels/MVT. Bij beide leergebieden zou rekening gehouden moeten worden met de diverse taalachtergronden van leerlingen. De experts benadrukten dat het van belang is om NT2 niet als 'taalachterstand' te zien, maar als 'verrijking' voor meertaligheid'. De grote opdracht Meertaligheid beoogt onder andere de noodzaak te verwoorden van positieve aandacht voor de thuistaal (en het benutten hiervan), maar uit het commentaar bleek dat dit onvoldoende werd teruggezien. De grote opdracht Meertaligheid is met Nederlands besproken en tijdens de vierde sessie aangescherpt.

Grote opdracht: Interculturele competentie

Een ontwikkelschool vo wees het ontwikkelteam er op dat een doeltaal niet gelijk te stellen is aan één cultuur en één land. Dit is aangepast.

Grote opdracht: Creatieve vormen van taal

Experts gaven aan dat in deze grote opdracht expliciet beschreven moet worden dat het gaat om zowel receptieve als productieve activiteiten. Dat is in de grote opdracht en in de betreffende bouwstenen uitgewerkt.

Grote opdracht: Taalbewustzijn

Wetenschappers wezen erop dat naast taalbewustzijn cultuurbewustzijn ook van belang is. In de aangepaste visualisatie en toelichting wordt expliciet gerefereerd aan taal- en intercultureelbewust communiceren. De term is ook meegenomen in de grote opdrachten Interculturele competentie en Creatieve vormen van taal.

Taalbewustzijn is volgens een aantal feedbackgevers geen aparte grote opdracht maar een leidraad voor alle grote opdrachten. Het ontwikkelteam houdt die wel als grote opdracht, maar heeft de beschrijving van de relatie met de overige grote opdrachten aangescherpt. Taalbewustzijn is zowel de inhoud van een zelfstandige grote opdracht, als ondersteuning bij andere grote opdrachten.

Interne samenhang

Docenten en wetenschappers pleitten ervoor om de interne samenhang duidelijker te

specificeren. Het team heeft de samenhang tussen de grote opdrachten explicieter gemaakt. Ook de toelichting op de visualisatie maakt de onderlinge verhoudingen nu helderder.

b. Input en/of feedback niet verwerkt ten behoeve van de grote opdrachten

Wetenschappers adviseerden een gezamenlijke bouwsteen 'Meertaligheid' bij zowel Nederlands als Engels/MVT te ontwikkelen. De bouwstenen over Meertaligheid worden binnen het leergebied Engels/MVT ontwikkeld in afstemming met het leergebied Nederlands.

Anderen, waaronder een vo-school, vonden dat de grote opdrachten Meertaligheid en Taalbewustzijn één grote opdracht zou moeten worden. Het ontwikkelteam heeft besloten deze grote opdrachten niet samen te voegen om voldoende recht te doen aan beide thema's.

Bij de grote opdracht Creatieve vormen van taal is aangeraden om dans en beweging en social media expliciet te noemen. Het gaat hier om het werken met creatieve vormen in de doeltaal om het leren van die taal te bevorderen. Dat bewegend leren en social media een positief effect hebben op MVT-onderwijs is zeker waar, maar betreft de aanpak in de klas, de didactiek, kortom, het 'hoe'.

Bij de grote opdracht Taalbewustzijn vonden wetenschappers dat deze te veel uitgaat van leerlingen die een andere thuistaal hebben in plaats van kinderen die een tweede (en derde en vierde) taal leren. Dit herkent het ontwikkelteam niet. Het team kiest er bewust voor om ook rekening te houden met leerlingen met een andere thuistaal dan de schooltaal/doeltaal, maar legt tegelijkertijd de focus op het leren van (vreemde) talen. In de feedback werd er ook aandacht gevraagd voor het perspectief van de docent. Dat valt niet binnen de opdracht, de grote opdrachten worden beschreven vanuit het perspectief van de leerling.

Sommige feedbackgevers misten aandacht voor toetsing en examinering. Dat klopt, dat valt namelijk niet binnen de opdracht.

Sommige lerarenopleiders gaven aan dat er onvoldoende rekening wordt gehouden met de richtlijnen van de Raad van Europa, die adviseren dat elke burger minstens twee talen beheerst naast de eigen eerste taal. Ze vinden de formulering in de visie – *'De Europese Unie benadrukt het belang van meertalige kennis voor alle Europese burgers en stelt dat elke burger twee talen zou moeten beheersen naast de eigen thuistaal. In aansluiting daarop spreekt de Onderwijsraad de ambitie uit dat Europese burgers twee talen op minimaal B1-niveau zouden moeten beheersen. Voor elke leerling wordt het daarom - conform de Europese richtlijnen - mogelijk gemaakt om minimaal één moderne vreemde taal naast het Engels te leren, ongeacht het type opleiding'* - te vrijblijvend. De richtlijnen van de Raad van Europa hebben echter geen verplichtend karakter, maar zijn aanbevelingen. Het ontwikkelteam is ervan overtuigd dat met de formulering van het aanbod in de visie – *'Er wordt leerlingen de mogelijkheid geboden om naast het Engels ook andere talen te leren; Het aantal talen, de taalkeuze en het niveau waarop talen worden beheerst, verschillen per leerling en zijn afhankelijk van persoonlijke, werk- of vervolgopleiding gerelateerde factoren, geografische noodzaak (zoals grensgebieden), ambitieniveau en het niveau van het onderwijs'* – het mogelijk is om rekening te houden met alle leerlingen. Het leren van meerdere talen en het uitdagen van leerlingen om het hoogst mogelijk niveau te bereiken, dient wel te worden gestimuleerd.

Sommige feedbackgevers misten onderscheid in talen, anderen vinden dat juist goed. Het ontwikkelteam vindt dat de vermelding van de talen goed in balans is in de tussenproducten.

Tenslotte kwamen feedbackgevers terug op het feit dat het ontwikkelteam aangeeft dat de lingua franca vaak Engels is, maar dat de lingua franca elke taal kan zijn. In de toelichting op de relatie tussen visie en grote opdrachten heeft het ontwikkelteam specifiek opgenomen dat een lingua franca elke taal kan zijn. In de huidige Nederlandse samenleving is het wel een feit dat Engels vaak als lingua franca wordt gebruikt, bijvoorbeeld te zien aan het gebruik van het Engels in het hoger onderwijs.

c. Input en/of feedback meenemen naar de vervolgfase

Samenhang

Een belangenorganisatie vond dat Engels/MVT meer aansluiting moet zoeken met de leergebieden Burgerschap en Mens & Maatschappij. Het leergebied M&M (maar ook andere leergebieden) levert onderwerpen op voor bespreking in de MVT-les, rekening houdend met het taalniveau van de leerlingen. Ook gaven feedbackgevers aan dat het leren van talen bijdraagt aan de burgerschapsvorming van de leerlingen, waarbij er meer oog is voor de Europese samenleving, Europees burgerschap en wereldburgerschap. Op deze manier kan ook Internationalisering een prominentere plek krijgen. De aansluiting met zowel Burgerschap als M&M wordt in visie en grote opdrachten expliciet vermeld. Het team neemt dit ook mee in de bouwstenen.

Vervolgonderwijs

De link naar het vervolgonderwijs zou concreter en beter uitgewerkt moeten worden per opleidingsniveau. Een universitaire opleiding adviseerde dat voor Engels meer vakspecifieke en wetenschappelijke inhoud zou moeten komen. Het ontwikkelteam overweegt om dit een plek te geven in de aanbevelingen voor de bovenbouw bij de bouwstenen.

Europees Referentiekader (ERK)

Sommige stakeholders vonden dat per taal en per schoolniveau eindniveaus toegevoegd moeten worden gelinkt aan het ERK. De bouwstenen zijn echter beschrijvingen van kennis en vaardigheden in termen van aanbod. Het ontwikkelteam kan dus geen nagestreefde beheersingsniveaus opnemen. Het ERK vormt wel het uitgangspunt bij de beschrijving van het aanbod aan teksten en contexten in de bouwstenen.

Soms misten mensen concretisering en vonden ze de inhoud te abstract, of pleitte men voor voorbeelden. De grote opdrachten zijn wel voorzien van enkele voorbeelden ter illustratie. De bouwstenen zullen die nader concretiseren.

Grote opdracht: Grensoverstijgende communicatie

Een maatschappelijke organisatie gaf aan dat de rol van internationalisering binnen deze grote opdracht duidelijker gemaakt dient te worden. Er komen aparte bouwstenen Internationalisering die daar specifieke aandacht aan zullen besteden. Een belangenorganisatie vond dat in de nog te ontwikkelen bouwstenen de nadruk gelegd moet worden op communicatie en interactie. Er worden bouwstenen ontwikkeld die alle aspecten van communicatie zullen uitwerken. Die zijn in deze grote opdracht allemaal verwoord.

Grote opdracht: Interculturele competentie

Lerarenopleiders vonden dat de rol van internationalisering (zoals buitenlandse stage of

uitwisselingen) hierin een plaats moet krijgen. Het team neemt dit mee in de uitwerking van de bouwsteen voor Internationalisering.

Andere reacties betroffen de rol van doeltaalgebruik: interculturele competentie is niet inherent verbonden aan het gebruik van de doeltaal. Het ontwikkelteam neemt mee dat bij alle bouwstenen helder dient te zijn wanneer het gebruik van de doeltaal functioneel ingezet moet worden.

Grote opdracht: Taalbewustzijn

Een belangenorganisatie gaf aan dat voor taalbewustzijn duidelijker aangegeven moet worden wat voor elk schoolniveau realistisch is en pleitte voor aparte leerlijnen vmbo, havo en vwo. Bij de uitwerking van bouwstenen komt voor de hele onderbouw vo één bouwsteen, waarin aanknopingspunten worden gegeven voor differentiatie bij de verschillende onderwijsniveaus.

BIJLAGE 1: CONSULTATIEPROCES

Algemene aanpak consultatieproces

De consultatie heeft verschillende doelen. Het eerste doel is het inhoudelijk verrijken van de tussenproducten. De ontwikkelteams kunnen immers niet alleen de bouwstenen formuleren. Zij hebben de deskundigheid en ervaringen van de rest van het onderwijs- en maatschappelijke veld hierin nodig, leerlingen en ouders. Het tweede doel is de herkenbaarheid van de eindopbrengst voor leraren te bevorderen. De ontwikkelscholen hebben hierin een belangrijke rol. Leraren zijn immers de beoogde gebruikers. Ten derde hebben veel betrokkenen een belang bij de inhoud van de eindopbrengst of spelen ze een rol in de realisatie van het uiteindelijke curriculum; het is belangrijk dat zij in deze fase al hun inbreng kunnen geven.

Bij de start van de consultatieperiode is het tussenproduct van alle ontwikkelteams met bijbehorende consultatievragen breed gedeeld met ontwikkelscholen en andere betrokkenen in het onderwijsveld en daarbuiten. De betrokkenen konden feedback aanreiken via een online feedbackformulier. Daarnaast zijn de leraren en schoolleiders uit de ontwikkelteams uitgenodigd bij verschillende bijeenkomsten die door diverse partijen zijn georganiseerd, om daar met aanwezigen in gesprek te gaan over de tussenproducten. De organisatoren van de bijeenkomsten konden daarna schriftelijke feedback aanleveren via de online feedbackformulieren. In een aantal gevallen waren er ook bijeenkomsten die meer gericht waren op het ophalen van input voor de komende ontwikkelsessie.

Binnengekomen reacties in de derde consultatieperiode

De derde consultatieperiode liep van 16 oktober tot 14 november. In totaal zijn er 555 feedbackformulieren ingevuld. Deels zijn dit persoonlijke reacties, maar er zijn ook formulieren ingevuld namens organisaties of naar aanleiding van bijeenkomsten. In de feedback zijn o.a. vakverenigingen, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven vertegenwoordigd. Ook de ontwikkelscholen hebben gereageerd op de tussenproducten middels de feedbackformulieren. De ontwikkelscholen hadden de opdracht om hun inbreng te baseren op de feedback van het lerarenteam op hun school, van ouders, van leerlingen en waar mogelijk het aansluitend onderwijs en maatschappelijke organisaties rondom de school. De specifieke aantallen feedbackreacties zijn per leergebied als volgt:

Leergebieden	Nederlands	Rekenen/ Wiskunde	Engels/MVT	Burgerschap	Dig. Geletterdheid	Bewegen en sport	Kunst en Cultuur	Mens en Maatschappij	Mens en Natuur
Het aantal reacties via de website	79	51	52	82	47	47	71	62	64

Bent u benieuwd naar de binnengekomen reacties? Deze kunt u vinden op <https://curriculum.nu/ontvangen-feedback-3>.

Analyse van input en feedback

Het ontwikkelteam heeft de binnengekomen antwoorden geclusterd in thema's en geanalyseerd op grote lijnen in die reacties. Vervolgens zijn de reacties door de ontwikkelteamleden individueel en als team gewaardeerd. Op basis van de teamwaardering en bijbehorende argumentatie hebben de leden van het ontwikkelteam vastgesteld (i) welke input en feedback in de grote opdrachten wordt verwerkt, (ii) welke

input en feedback niet in de grote opdrachten wordt verwerkt en (iii) welke feedback naar de volgende fase wordt meegenomen.